

У НОВОМЕ САДУ У ПОНДЕОНИК 30. АПРИЛА 1884.

ГОДИНА IX

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 41.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позорнице дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут па по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ХАМЛЕТ.

Трагедија у 5 чинова, од Виљема Шекспира с енглеског превео др. Лаза Костић.

ПРВИ ЧИН.

Појава IV.

(Придворје. Улазе *Хамлет*, *Хорације* и *Марцело*)

Хамлет.

Уједа зима; мраз је врло љут.

Хорације.

Жестоко сече као да је крут.

Хамлет.

Које је доба?

Хорације.

Није дванаест још.

Марцело.

Е, прошло је.

Хорације.

Зар? Нисам чуо, па онда ту је час

Кад овуда обично хода дух.

(Чују се изнутра трубе и луцињава).

Шта значи, кнезе, то?

Хамлет.

Краљ ноћас бди, чашама тражи дио,
п'јан посрке разметљив наметник;
док рајнско вино сина у грло,
разглашују му одздравица част
и тои и труба.

Хорације.

Је л' то обичај?

Хамлет.

Јест, обичај:
Ал' рекао бих — ма да сам нико ту
и томе вичан — тај наш обичај
баталит' лепше је но пазити.
С тих пијанака пустих пада срам
на народ наш пред светом осталим.
Зову нас посвуд пијаницама
са свињским надимком; и заиста,
сваку нам славу тај оклања глас.
Тако се деси каквом човеку,
да брадавица гадна падне на њу,
ил' рођајем (ком нико није крив,

не бира свог постанка природа),
сувинском каквим пресили се крв',
ломећ' разуму тврде ограде;
ил' навиком, што од већ окужи
пристојност сву; да, рекох, људи ти, —
срамоте носећ' таке једне жиг,
рођења масти ил' среће белегу —
ма какве му врлине иначе,
к'о сунђе чисте, тол'ко да их је,
врлина ког'ко човек подноси,
осудиће га ипак светски суд
због оне једне само погрешке.
Срамоте драм затрпа славу сву
саблажњују својом.

(Долази Дук.)

Хорације.

Кнезе, сво га!

Хамлет.

Сви анђели, сви свети, у помоћ! —
Ил' вамипир био, или блажен дух,
доносно рај, ил' задах паклен,
ил' добро хтео, ил' зло, ти долазиш
у тако разговорном лицу ми,
да морам да те зовем, Хамлете,
мој оче, краљу! Одговори ми!
Освести ми незнање! Речи ми,
што мошти твоје, мртве погребом,
разбуџаше свој покров? За што гроб,
у ком те мирно лежат' видесмо,
расклапа тешке мрамор-чељусти,
избацујућ' те опет ван? Ох, за шт',
мртваче, сад под бојним оклоном
на месечев изађе опет сјај,
стратешки ноћ; те живим лудама
ужасно нама тако цепаш свест
недомашним нам душама мислима?
Говори, за шт'? Рад чега? Што ћемо?

Хорације.

Намигује вам поћи за њим, као
да има неку особиту реч
на само с вам!

Марцело.

Гле, како пристојно
себи вас маше даље одавде:
ал' не идите с њим.

Хорације.

Не никако!

Хамлет.

Да збори не ће; онда идем с њим.

Хорације.

Немојте, кнезе!

Хамлет.

За што? Какав страх?
Мој живот ми не вреди иглице;
а душа моја, шта јој може он,
јер бесмртна је као што је и сам?
Опет ми маше; — ево пођох с њим.

Хорације.

Ал' намами л' вас, кнезе' на воду,
иљ оној стени на страховит врх,
што на дно мора стрмо пропада?
Па тамо да се страшио прометне,
те ума вашег тим занесе власт
у лудило? Немојте, пазите:
и меству самом очајан је вид,
без ичег другог, мозгу свакоме,
тонућу' у бездан мора дебелог,
што под њим бучи.

Хамлет.

Опет маше, гле: —

Хајд' пођох с тобом.

Шпањолска позоришта.

Нигде на свету није тако срасло по-
зориште са друштвеним и породичним жи-
вотом као у Шпањолској.

Није то тако ни у Француској, ни у
Италији, а по најмање још у Немачкој.

Позориште у Шпањолској није само ме-
сто за уживање, већ права животна потреба.

Шпилер је рекао, да је позориште
школа за морал.

Ако је тако, онда је Шпањолска, земља,
која се тога закона понажбоље придржава.

У Шпањолској, где народ по вазда на-
паја своју фантазију под златним, жарким
зрацима сунчаним и свако вече одушевљава
се најлепшим руменилом на западу, приро-
дно је, да је свет навикнут тражити и про-
мене у свакидашњем уживању!

Марцело.

Ви не ћете, кнезе.

Хамлет.

Себи руке, ви!

Хорације.

Не смете пок'.

Хамлет.

Мој усуд виче хој!
чврстећи телу сваку жилицу
силом живца лава немејског. (Дух маше.)
Опет ме зове; — ипс'те, господо!

(Откине се од њих.)

Учинићу га духом, Бога ми,

ко с' усуди заступити ми пут.

Ја рекох, даље: — Напред, ево ме!

(Оде Дух с Хамлемтом.)

Хорације.

Страховито га машта заноси.

Марцело.

За њим! Не ваља слушати га ту.

Хорације.

Хајд' за њим! Шта ће томе бити крај?

Марцело.

Труло је нешт' у Данској држави.

Хорације.

Помози Боже.

Марцело.

Хајд'мо за њим, хајд'!

(Оду.)

(Наставиће се.)

Осекај и смисао за уметност, музику, пе-
сништво сваком је Шпањолцу нешто урође-
но. Са свим нехотиће чак и сваки сељак пази
на своје одело и држање, да му и једно
и друго што лепше стоји, па ма како било
одело изношено, ма како он био спромах
и оскудан. Јашећи на својој мазгји, он је
тако исто поносит као год у других народа
какав вitez на најлепшем хату. Свака
слушаша певука за послом, сваки продавац
по улицама има своје особите мелодије,
којима свој еспан хвали, нуди и препору-
чује. Сваки човек, свако дете, може се рећи,
зна на изуст безбрзју стихова из омиљених
им песника и из познатих народних драма
и радо их наводи у разговору. Па тако
је и са позориштем. То је прво уживање

— може се рећи прва народна школа. Шпањолац вели, да је свет створен за њега, да је живот за уживање, и тако не може да опстане без позоришта.

Свака поле већа варошица у отаџбини славнога Сервантеса и Лопе де Веге, има, поред своје арене за борбу са биковима, и своје позориште, које је у вече, ма како представе биле лоше и несавршене, шак увек право место, где се скупља друштво. Нема ти ту ни међу сиромашним и богатима, а још мање међу људима различитога занимања такога разликовања, туђења и одвајања као код осталог света. Има врло много породица, код којих се ручева, обично њихово јело, зготвовано од зелени и меса, врло оскудно, или баш никако и не износи за сто на подне, док у вече никад не ће женски чланови тих породица изостати, а да се не појаве у свој сјајности најлепших тоалета у ложама, које се редовно држе у претплати.

Позориште им је прече од јела.

Шпањолка, која то не мари, сматра се за несребрну.

Обичан радник, зарадивши ма како мало дневнице, сматра увек да му је дужност, да половину своје скромне зараде жртвује и музама, те редовно иде у позориште са женом својом.

Шпањолац средњега стајежа обично је врло добар отац, а тако исто и жена му ваљана домаћица и ваљана мати својој деци. И једно и друго од срца се радују празнику и тада уживају шта се и колико се може. И ту долази на прво место позориште; па ако средства не допуштају, да цела породица тамо оде, онда ће редовно мати бар са одраслим ћерима пћи, јер оне баш и имају највећег права на то.

Мадрид, који су шпањолски краљеви начинили највећом вароши у земљи, може се мерити, по свима добрим као и рђавим странама, са осталим престоницама великих држава, што се тиче друштвенога живота: ту су ти свакојаки богати и бедни беспослни-

чарци; ту је безброј добро плаћених чиновника и официра. Наравно, да је према томе Мадрид на првом месту и што се позоришта тиче у целој Шпањолској. Не, то је мало! Мадрид се са потпуним правом може назвати првом позоришном вароши међу свима варошима на свету, и то кошко тиме, што му је опера са стране уметности понајбоља, толико и тиме, што се у њој вазда налазе најбољи певачи и певачице, што све публика и штампа признаје, а то много значи. У Милану, Паризу или Берлину није тако.

Сам број позоришта у Мадриду јасно потврђује социјалну важност њихову.

Има их на броју дванаест сталних, а наравно, да се сваке сезоне склашају и пролазна, нестална.

С мало изузетка дају се у свима представе свако вече, а о недељним и празничним данима још и дају после подне.

Сва су увек дунком пуне; свако позориште има своје полазнике, о којима се редовно брига води, каквога су укуса, а и какве кеје.

Може се узети, да свако вече иде у позориште у Мадриду десет до дванаест хиљада људи, а то је према његовом становишту од пола милиона знатан разломак: два на сто.

То добија још већу важност, кад се помисли, да је четири петине, ако не и више становништва, пуха спротиња, којој је прва брига најсущни хлеб. Поред тога су боља места у опште скупа, по нашим појмовима и прескупа, скупља него и у самом Паризу. Једно седиште у паркету — наш партер првога реда — у краљевском позоришту стаје 8 форината, у другим позориштима четири, три, два и по фор. и т. д. Претплатата је на против, па и за ложе, врло повољна, и ко купи улазницу преко дан у позоришној писарници, добије је много јефтиније него што би је иначе добио у вече на каси: за 7 место 14 форината.

(Свише се.)

ЛИСТИИ.

ПОЗОРИШТЕ.

* (*Глумац заложио самога себе.*) Кук, славни американски глумац за трагедије, свакад је био добре воље у оне дане, кад је имао корисницу. Тада би био према својим пријатељима добар као добар дан у години. Једном, кад је био члан позоришне дружине у Филаделфији, деси се, да је баш о дану своје кориснице остало без и једне паре у чепу, а код управитеља толико се био задужио, да ни на рачун саме кориснице није могао ништа од њега узети. У тој својој неволи оде човеку, код кога се залажу ствари, и рече му: „Ја се зовем Кук. Вечерас ми је корисница у позоришту и управитељ не може ништа без мене, јер ја играм Ричерда III. Али ја бих мало шио, а немам новаца. За то сам, ето, дошао, да вам заложим себе, или ако хоћете Ричерда III. за десет долара. Што се мене тиче, метните ме где год хоћете, у какав сандук, или орман, само ми дајте да пијем“. Заложник помисли: шала је заиста добра! Изброя му дакле десет долара, па закључуја глумца у собицу, давши му пре свега да није. То вече напуни се позориште дупком: ни једно место не оста празно. Сви глумци дођени су у обично време, само Кука нема. У неко доба дође гласонаша са цедуљицом, на којој беше ово написано: „Драги мој Џоне, ја сам заложен за десет долара. Попијите кога с новцима амо, те ме избавите затвора, иначе не ћу моћи приказати ово вече Ричерда III. Ваш В. Кук“. Управитељ, коме се већ глава почела пушити од чуда и невоље, одахну сад душом и похита без околишћа сам на место, где је његова звезда постала непокретницом. Тамо нађе свога Кука, где се части спром и пекесмитом, а пије руменику вино. У руци од дугмета на капуту био му је заденут број од залога, на ком беше означен и колико стаје залог. Управитељ исплати десет долара заједно с интересом и похита с Куком на врат нанос у позориште. Једва је Кук имао кад да се пресвуче. Веле, да је то вече одиграо Ричерда III. као никад више.

* (*Лен против картања.*) У успоменама знаменитог немачког глумаца Бетмана, који имајаше за жену такођер славну немачку глумицу Фридерику Унцелманову, читамо како се човек може излечити од картања. „Ја сам још млад и ватрен био“, — тако приповеда Бетман, — „и гледао сам, да време, штоно реч, убијем. Лутао сам ноћу, те тако дођем и на оно проклето место, где се изгубљени синови картају. У тај нови живот запливао сам тако страсно, да сам веома често проводио по читаве ноћи до саме

беле зоре поред карташког стола. У томе се оженим, и сад наступи право зло. Првих дана ишло је још како је ишло. Ја нисам могао одолети свом срцу, да не одем у картарницу, али сам тамо поседео само два три сахата, па сам онда хитао кући. Међу тим зли карташки демон не остављаше ме никако на миру, тако, да на скоро после женидбе дођох једне лепе ноћи тек у три сахата после по ноћи кући. Јако ме изненадило, кад застадох своју милу, младу жену будну и да није још ни легла. Она ми не проговори ни једне зле речи. Како ме је то развеселило и како сам се тврдо заверио, да таке лудорије више не чиним! И заиста за неколико дана и одржао сам реч, али најпосле и опет ме савлада страсни демон. Ја на ново одем у картарницу и останем тамо опет до три сахата после по ноћи. Ми смо тада становали у некој дугачкој улици и имали смо балкон пред станом. Идући кући тако доцкан, погледам на балкон и на прозоре. На свој велики страх видим, да су сви прозори осветљени. Кад сам дошао кући, нађем своју жену у посулу, где неке домаће ствари уређује. И опет не пребаци ми ништа, и опет ни једне зле речи! То ме јако дирне. Да не приповедам дugo, ја још неколико пута нисам, истина, могао одолети својој демонској страсти, па сам одлазио још који пут у несретно друштво, али сам свакад за по сахата дошао раније него прошли пут пред тим. Кад год сам се враћао кући, гледао сам у онај балкон, који је на послетку учинио, те сам престао одлазити у картарницу. И данас вам не би заверио у ону проклету кућу, па ма знао, да ћу сваки пут све новце, што су тамо, понети кући као добитак. То вам је дакле опробан лек против картања.

* (*Женски шешира у позоришту.*) Као што је познато и сам Берне љутно се што женске иду у позориште под шеширом, па је учинио предлог, који ће у данашње доба имати већега смисла него ли можда онда. „Мој предлог и лек“, вели Берне, „састоји се у томе, да госпође у позоришту обесе своје шешире о дувар, па онда да напишу више њих крупним словима, у виду сјајно осветљеног транспарента, своја имена. Како се скупоџени шешира посе само из таштиће, да се према другом покаже надмоћност, биће доволно, да се на тај начин дозна који је чији шешир. Шта више госпође не ће морати ни долазити у позориште, оне могу остати код куће, а шешире послати по слушкини на изложбу.“

Издaje управа српског народног позоришта.